

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри математики та фізики Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»**

Харківської обласної ради

Прокопенко Альони Олександрівни

**на дисертацію Коваленко Катерини Миколаївни на тему:
«Формування академічної доброчесності студентів в умовах
освітнього середовища педагогічних університетів»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки**

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки.

Усебічний аналіз дисертаційної роботи Катерини Миколаївни Коваленко на тему «Формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів» дає змогу зробити комплексний висновок щодо її актуальності, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, достовірності та значущості отриманих результатів, наукової новизни, теоретичної та практичної цінності, а також дозволяє надати загальну оцінку дисертації.

Актуальність теми дисертаційної роботи здобувачки не викликає сумнівів і обґрунтована низкою чинників. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується активними трансформаційними процесами в освітній сфері, зумовленими переосмисленням ролі освіти як одного з ключових чинників розвитку держави та її інтеграції до світового освітнього простору. У зв'язку з цим перед ЗВО постає завдання формування нового типу особистості – фахівця з високим рівнем професійної підготовки та стійкими моральними цінностями, такими як чесність, відповідальність, справедливість, повага до прав і гідності інших, дотримання етичних норм у навчальній, науковій та професійній діяльності, що свідчить про єдність з планом проведення наукових досліджень відповідно до наукової теми кафедри педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»: «Якість сучасної освіти: теорія, моніторинг, технології» (номер державної реєстрації 0117U002854).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки й методичні рекомендації, укладені Катериною Миколаївною, є доволі аргументованими й переконливими. У роботі обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, коректно визначено його об'єкт, предмет, мету й завдання. Достовірність отриманих авторкою результатів досягається шляхом належного теоретичного обґрунтування та подальшої практичної реалізації принципів, форм і засобів формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів.

У процесі написання роботи дисертантка опрацювала значний обсяг літературних джерел, зокрема законодавчих і нормативно-правових документів, праць вітчизняних і зарубіжних науковців, що дозволило всебічно й комплексно розглянути ключові аспекти досліджуваної проблеми.

Результати дослідження висвітлено в 15 наукових публікаціях здобувачки, серед яких: 4 статті – у фахових педагогічних виданнях України, 1 стаття – у закордонному виданні, матеріали 10 доповідей на наукових конференціях різного рівня. Науковий рівень дисертації не викликає жодних сумнівів та засвідчується доцільним оперуванням необхідним категоріальним апаратом і теоретичними положеннями, а також задіянням релевантних методів наукового пошуку.

3. Наукова новизна та практичне значення.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що авторкою: *уперше* теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено технологію формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів як сукупність раціональних форм, методів, засобів освітнього процесу, об'єднаних метою функціонування та єдністю реалізації, що спрямовані на формування академічної доброчесності на ціннісних засадах, інтегрованої системи знань про принципи, норми і правила академічної доброчесності, а також уміннях і навичках дотримання принципів, норм і правил академічної доброчесності, рефлексивних навичок навчання, самоконтролю та професійної педагогічної діяльності; розроблено структурно-функційну модель технології формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів, представленою єдністю трьох блоків: концептуально-цільового (мета, завдання, результат, освітня парадигма, підходи, принципи), змістово-процесуального (види діяльності, методи, засоби, етапи технології) та діагностико-аналітичного (компоненти, критерії, рівні, результат).

Практичне значення результатів дослідження визначається розробленням і впровадженням у практику роботи ЗВО, що здійснюють підготовку здобувачів педагогічних спеціальностей, технології формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів. Задля забезпечення ефективності технології формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів доповнено зміст освітніх компонентів загальної й професійно орієнтованої підготовки, курсу за вибором «Основи академічної доброчесності», програми самоосвітнього менеджменту «Академічна доброчесність учителя: професіоналізм чи вимога суспільства?»; організовано проходження навчання в Школі академічної доброчесності університету; запропоновано самостійну розробку здобувачами власного компендіуму «Академічна доброчесність у закладах освіти».

Основні положення, результати та висновки дослідження можуть бути використані викладачами ЗВО під час оновлення освітніх програм підготовки фахівців педагогічних спеціальностей, програм обов'язкових та вибіркових освітніх компонентів; у системі підвищення кваліфікації педагогів закладами післядипломної педагогічної освіти, самоосвітній діяльності здобувачів вищої освіти.

4. Оцінка структури та змісту дисертації

Структура дисертації є логічною та відповідає поставленій меті й завданням дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Позитивним вважаємо наявність значної кількості апробаційних матеріалів, а також широкої географії конференцій, у тому числі – за кордоном.

Перший розділ дисертації має теоретико-методологічний характер і присвячений комплексному обґрунтуванню проблеми формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів. Авторка логічно структурує розділ, послідовно розкриваючи наукову проблему, сутнісні і структурні характеристики академічної доброчесності студентів, обґрунтовуючи технологію досліджуваного процесу.

Нам імпонує ґрунтовний аналіз стану досліджуваної проблеми у міждисциплінарному вимірі: філософській, етичній, психологічній, педагогічній, соціологічній, правознавчій, культурологічній літературі та освітній політиці. На підставі аналізу погляду дослідників К. М. Коваленко доходить узагальнення, що академічна доброчесність є однією з ключових засад якісної освіти, що забезпечує формування компетентного, відповідального, етично зрілого фахівця. У роботі наголошується на свідомому дотриманні всіма учасниками освітнього

процесу норм академічної етики, правил цитування, уникненні плагіату та несанкціонованого використання чужих результатів, що в умовах педагогічного університету виступає основою професійного становлення майбутнього вчителя як морального авторитету й носія етичних норм у майбутній професійній діяльності.

Вагомими вважаємо і визначення структурних компонентів поняття академічної доброчесності в умовах освітнього середовища педагогічних університетів крізь призму таких складників, як чесність довіра, справедливість, повага, відповідальність та мужність. Серед компонентів доречно виокремлено ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний. Такий підхід дозволяє розглядати академічну доброчесність студентів педагогічних університетів як інтегральну особистісно-професійну якість майбутнього педагога як носія морального прикладу та транслятора освітніх цінностей майбутнім поколінням.

Особливої уваги заслуговує підрозділ 1.3., у якому авторка обґрунтовує технологію формування академічної доброчесності в умовах освітнього середовища педагогічних університетів. Докладно розкрито зміст поняття «освітнє середовище педагогічних університетів та визначено сутність концепта «технологія формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів», що дозволило представити модель цієї технології, розкрити її зміст і складники.

Другий розділ дисертаційної роботи має експериментально-дослідницький характер і присвячений упровадженню та перевірці ефективності технології формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів. Структура розділу є логічною і послідовною: дослідниця подає визначення вихідного стану сформованості академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів, описує реалізацію розробленої технології формування академічної доброчесності та здійснює аналіз результатів дослідження.

Важливою перевагою другого розділу є те, що Катерина Миколаївна демонструє поетапність експериментальної роботи, що забезпечує поступове формування академічної доброчесності. Отримані результати підтверджено методами математичної статистики, що свідчить про їх достовірність та обґрунтованість. Зазначено, що статистично значущі відмінності між показниками контрольної та експериментальної груп підтверджують ефективність запропонованої технології.

Висновки дисертаційної роботи є науково обґрунтованими, послідовними та повною мірою відображають зміст і результати проведеного дослідження. Авторкою здійснено ґрунтовне узагальнення теоретичних положень і результатів експериментальної роботи щодо формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів. Сформульовані висновки відповідають меті, завданням і логіці дослідження, підтверджують ефективність запропонованої технології формування академічної доброчесності майбутніх педагогів. Особливої уваги заслуговує обґрунтування шляхів розвитку ціннісного ставлення студентів до принципів академічної доброчесності, що має важливе значення для підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів.

5. Зауваження та побажання до роботи.

Разом з тим, дозвольте зупинитись на певних зауваженнях та рекомендаціях, які, на нашу думку, потребують обговорення:

1. У підпункті 1.1. дисертації варто було розмежувати поняття «принципи академічної доброчесності» й «норми і правила академічної доброчесності». Уважаємо доцільним також указати на їх тотожність або відмінність у сучасних умовах діяльності вишів.

2. На с. 82–86, здійснюючи опис освітнього середовища, варто було б більш конкретно прописати вплив освітнього середовища педагогічного університету на формування академічної доброчесності студентів.

3. На с. 145 підрозділу 2.2 зазначено, що «програма експериментального дослідження відображала концептуальну модель реалізації професійної підготовки майбутніх учителів». Однак, така модель не представлена графічно. На нашу думку, робота тільки б виграла від представлення такої моделі.

4. До розробленої комплексної анкети щодо виявлення рівня сформованості академічної доброчесності студентів педагогічних університетів бажано було б додати ключі і співвідношення між результатами і розподілу за рівнями сформованості академічної доброчесності.

5. Експериментальна частина описана доволі ґрунтовно, але в межах дослідження необхідно було б підсилити текст чітким алгоритмом реалізації технології формування академічної доброчесності.

Натомість, висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальне позитивне враження від роботи.

6. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

Аналіз дисертації та наукових публікацій Коваленко К.М., у яких оприлюднено основні наукові результати дослідження, не дає підстав припускати, що в них мають місце порушення академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація). Зокрема, у разі використання ідей, тверджень, відомостей із зовнішніх джерел інформації, робота завжди містить на них посилання, що відповідає нормам законодавства про авторське право й суміжні права.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація **Коваленко Катерини Миколаївни «Формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів»** є завершеною, цілісною науковою кваліфікаційною роботою, яка має наукову новизну, теоретико-практичне значення, відповідає чинним вимогам наказу МОН України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно наказу МОН України від 31.05.2019 №759) і Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України №341 від 21.03.2022 р.), а її авторка, **Коваленко Катерина Сергіївна**, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри математики та фізики
КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-
ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Альона ПРОКОПЕНКО

Підпис *Альони Прокопенко*
Засвідчую *Леоніда Шурова*
Начальник відділу кадрів
« 09 » *серпня* 20 26 рік